

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2023 województwo wielkopolskie
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Język ukraiński Język kaszubski
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	17 maja 2023 r. – język ukraiński 8 maja 2023 r. – język kaszubski
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2023 r.

Opracowanie

dr Paulina Olechowska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Iwona Makurat (współpracownik Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku)
Aleksandra Bzdel (współpracownik Centralnej Komisji Egzaminacyjnej)
Jan Karczewski (współpracownik Centralnej Komisji Egzaminacyjnej)
Monika Sydor (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży)
Renata Pawlak (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie dla województwa wielkopolskiego**Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu**

Przemysław Mróz
Anna Sperling

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.gov.pl
www.cke.gov.pl

Spis treści

I.	JĘZYK UKRAIŃSKI	4
	Poziom rozszerzony	4
1.	Opis arkusza	4
2.	Dane dotyczące populacji zdających.....	5
3.	Przebieg egzaminu	6
4.	Podstawowe dane statystyczne	7
	Komentarz	10
II.	JĘZYK KASZUBSKI	21
	Poziom rozszerzony	21
1.	Opis arkusza	21
2.	Dane dotyczące populacji zdających.....	22
3.	Przebieg egzaminu	23
4.	Podstawowe dane statystyczne	24
	Komentarz.....	27
	Wnioski i rekomendacje	41

Język ukraiński. Poziom rozszerzony

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2022/2023 egzamin maturalny z języka ukraińskiego został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Egzamin z języka ukraińskiego na poziomie rozszerzonym polegał na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch danych do wyboru tematów.

Temat 1.: *Чи ти погоджуєшся з думкою, що дотримання моральних принципів – найкращий спосіб протистояти злу? Розглянь проблему на основі порівняльного аналізу віршів Як добре те, що смерті не боюсь я Василя Стуса та Перо Івана Драча.*

Temat 2.: *Яку роль у становленні ідентичності людини відіграє поняття дому? Розглянь питання, звертаючись до наведеного нижче тексту і вибраних творів української літератури.*

Wypracowanie powinno zawierać minimum 350 słów.

Zadanie w arkuszu egzaminacyjnym sprawdzało wiadomości oraz umiejętności ujęte w czterech obszarach wymagań ogólnych:

- I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego.
- II. Kształcenie językowe.
- III. Kształcenie literackie i kulturowe.
- IV. Tworzenie wypowiedzi.

Za napisanie wypracowania zdający mógł otrzymać 35 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających w województwie wielkopolskim

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		2
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	ze szkół na wsi	-
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	-
	ze szkół publicznych	2
	ze szkół niepublicznych	-
	kobiety	1
	mężczyźni	1
	bez dysleksji rozwojowej	2
	z dysleksją rozwojową	-
	o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy ² (obywatele Ukrainy)	-

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	-
	słabowidzący	-
	niewidomi	-
	słabosłyszący	-
	niesłyszący	-
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	-
	z zaburzeniem widzenia barw	-
	Ogółem	0

² Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2023 r. poz. 103, z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu		17 maja 2023	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		210 minut	
Liczba szkół		2	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		1	
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)		-	
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. 1644, z późn. zm.) – podano łącznie dla Formuły 2023 i Formuły 2015.

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

Podstawowe dane statystyczne – dot. województwa wielkopolskiego

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Ogółem Formuła 2023	2	–	–	–	–	57	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań – dot. wszystkich zdających w kraju

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

POZIOM SPEŁNIENIA WYMAGAŃ W ZAKRESIE TWORZENIA WYPRACOWANIA NA POZIOMIE ROZSZERZONYM (INTERPRETACJI PORÓWNAWCZEJ ORAZ WYPOWIEDZI ARGUMENTACYJNEJ UJĘTYCH ŁĄCZNIE)

Część 3. Wypracowanie			
Wymagania egzaminacyjne 2023			
Kryterium	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
Spełnienie formalnych warunków polecenia	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego. III. Kształcenie literackie i kulturowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego. Zdający: 2) rozumie tematy, motywy, toposy charakterystyczne dla literatury narodowej; 3) rozumie związki poznanych utworów z życiem narodu i różnych grup wspólnotowych. 1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) zna podstawy periodyzacji literatury mniejszości narodowej. 2. [...] Pisanie. Zdający: 4) tworzy [...] samodzielną wypowiedź argumentacyjną.	96

Kompetencje literackie i kulturowe (w tym poziom argumentacji i poprawność rzeczowa)	III. Kształcenie literackie i kulturowe.	<p>1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający:</p> <p>1) zna podstawy periodyzacji literatury mniejszości narodowej;</p> <p>2) zna prądy literackie i artystyczne w epokach literackich, określa ich cechy;</p> <p>3) rozpoznaje gatunki literackie [...];</p> <p>4) wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu [...] kompozycji, [...]) i określa ich funkcje;</p> <p>6) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja) oraz różne sposoby pokazywania świata przedstawionego: realizm, fantastyka, groteska;</p> <p>7) rozpoznaje podstawowe motywy [...] oraz ich funkcje w utworze;</p> <p>8) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa kluczowe, motto);</p> <p>9) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny;</p> <p>10) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe [...];</p> <p>3) dostrzega i potrafi komentować estetyczne wartości utworu literackiego (poziom rozszerzony);</p> <p>4) przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich (poziom rozszerzony).</p>	67
	IV. Tworzenie wypowiedzi.	<p>2. Pisanie. Zdający:</p> <p>2) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, [...]) interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>7) uwzględni w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.</p>	
Struktura wypowiedzi	<p>IV. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>2. Pisanie. Zdający:</p> <p>1) hierarchizuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;</p> <p>2) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, [...]) interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>7) uwzględni w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.</p>	84	

Spójność wypowiedzi	IV. Tworzenie wypowiedzi.	2. Pisanie. Zdający: 1) hierarchizuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie; 2) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, [...]) interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie).	96
Styl wypowiedzi	II. Kształcenie językowe.	3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 4) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 8) stosuje zasady etyki i etykiety językowej [...]. 5. Orografia i interpunkcja. 2) wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych.	96
Zakres i poprawność środków językowych	II. Kształcenie językowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 4) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 8) stosuje zasady etyki i etykiety językowej [...]. 5. Orografia i interpunkcja. 2) wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych.	72
Poprawność ortograficzna	II. Kształcenie językowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	5. Orografia i interpunkcja. 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym; 2) wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych.	70
Poprawność interpunkcyjna			58

Komentarz – na podstawie wyników wszystkich zdających w kraju

Analiza jakościowa zadań

Poziom rozszerzony

Stopień opanowania umiejętności sprawdzanych wypracowaniem na poziomie rozszerzonym⁶

Zamieszczone w arkuszu tematy wypracowań sprawdzały umiejętność tworzenia dłuższej wypowiedzi w języku ojczystym (minimum 350 słów), umiejętność czytania tekstów literackich i nieliterackich, ich analizę i syntezę w kontekście historyczno- lub teoretycznoliterackim oraz kulturowym. Sprawdzały także znajomość lektur oraz kontekstów i funkcjonalne ich wykorzystanie w toku tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej.

Temat pierwszy to analiza porównawcza wierszy: *Як добре те, що смерті не боюсь я Василя Стуса* i *Перо Івана Драча* ze wskazanym problemem, dotyczącym przestrzegania zasad moralnych, jako najlepszego sposobu przeciwstawiania się złu. W celu przedstawienia wieloaspektowej argumentacji zdający powinien zrozumieć sens utworów, funkcjonalnie wykorzystać konteksty (w tym historyczny i biograficzny) konieczne do poprawnej ich interpretacji oraz dokonać funkcjonalnej analizy środków stylistycznych generujących sensy obu wierszy.

Temat drugi, to wypowiedź argumentacyjna dotycząca pojęcia *domu* w kształtowaniu tożsamości człowieka w odwołaniu do tekstu *Архетипні мотиви дому і бездомів'я (...)* Світлани Кочерги oraz dwóch wybranych utworów z literatury ukraińskiej. Zdający powinien zrozumieć załączony tekst. W uzasadnieniu powinien przedstawić bogatą argumentację, wykorzystując treść załączonego tekstu oraz utworów z literatury ukraińskiej, w których jest analogiczny problem, związany z motywem domu.

Jeśli chodzi o realizację kryterium pierwszego, czyli *Spełnienie formalnych warunków polecenia*, to zostało ono zrealizowane na poziomie 96%.

Natomiast poziom wykonania w kryterium drugim, czyli *Kompetencje literackie i kulturowe (w tym poziom argumentacji i poprawność rzeczowa)*, wyniósł 67%. Kryterium *Kompozycja wypowiedzi* zostało wykonane odpowiednio na poziomach: struktura – 84%, spójność – 96%, styl – 96%.

Poziom wykonania w kryterium *Język wypowiedzi* wyniosło następująco: zakres i poprawność środków językowych – 72%, poprawność ortograficzna – 70%, poprawność interpunkcyjna – 58%.

Temat pierwszy, odwołujący się do wierszy *Як добре те, що смерті не боюсь я Василя Стуса* i wiersza *Перо Івана Драча*, wymagał od zdającego zajęcia stanowiska wobec problemu dotyczącego przestrzegania zasad moralnych jako najlepszego sposobu

⁶

W cytowanych wypracowaniach maturalnych z poziomu podstawowego zachowano oryginalny zapis (stylistykę, składnię, ortografię i interpunkcję).

przeciwstawiania się złu i na podstawie interpretacji porównawczej wierszy uzasadnienie swojego stanowiska. Zdający, którzy otrzymali maksymalną liczbę punktów w kryterium *KLiK*, dokonali analizy utworów, wykazali, że W. Stus należał do pokolenia twórców lat 60., był dysydem świadomym konsekwencji swojego postępowania i nigdy się nie poddał reżimowi. Wiedział, że za swoją bezkompromisową postawę zapłaci życiem, ale wierzył, że jego idee przetrwają w poezji i powrócą do narodu. W wierszu *Лето* Івана Драча zdający wskazali, jaką rolę mają spełniać poeta i jego twórczość w społeczeństwie w dobie totalitaryzmu. Podkreślali, że rolą poety jest pisanie prawdy, piętnowanie wszelkiego typu manipulacji, jakie stosuje totalitarna władza.

Poniżej przykład wypracowania, w którym realizacja kryterium *KLiK* została oceniona na maksymalną liczbę punktów.

Przykład 1.

В нашому світі є зло. Зло може
 бути уперсонифіковане, як і ми. Отож люди-
 чиним люди можуть подолати зло, яке
 їх оточує? Хтось може сказати, що
 найкращий спосіб – активно протистояти
 і зіткненню зі злом. Але чи це завжди
 так? Я вважаю, що в першу чергу,
 людина повинна розрешуватися певної
 ідеї, щоб подолати всі труднощі та
 незгоди.

Трихларом надлюдського героїзму
 є життя і творчість Василя Стуса.
 Це життя і ресурси, який доказав

своїм патріотизмом, що моральні
 принципи – це основа для покоління.

В вірші „Я роблю те, що смерт-
 не боюся”, поет наголошує на тому,
 що саме його відрізняє української
 хоробрості і незламний дух – моральні при-
 нципи його при житті.

Терми рідше вже показують, наскільки
 міцніше – я сильніше і незламніше. Терми у
 вірші не коркає на свою долю і не

питань. Тому що мови і мораль завжди домінують над злом. Якщо ми звернемо у інші твори Стуса, побачимо аналогічні ідеї і роздуми. Наприклад у вірші: „Терни, терни, тернице тебе шпигує? Хлоп пише, що морину ніхто не спале окрім вогнових яностей і символістичності: „Ніхто тебе з керони не врятує, ніхто не зіб'є з вогної трони.

Вірши Стуса - це кохання кохання до України і народу. А ще не раз мислять: „Хай мисля до рано перла ти полоку - це праїди і висполеть зривий”

Якщо не ми розуміємо вірши Юана Драга „Теро” можемо проаналізувати порібку замислюють. „Я” вірши обра-мо мисля поети „для яког позуя і мораль є найповнішим ^{нашим вишим} ~~якостями~~ ^{якостями}.

Теро може символізувати як пружину, так і душу. Душу яка попри все залиши-

етвою вірною своїм принципом. Драк
Драк наголошує, що коли навколо
неспокій, страх чи біль – треба вставати
є в моралі. Саме слово, а отже перо,
з якого пише мораль і поезія, зростає
перемогти у боротьбі зі злом.

Уважамо, чи нас оточує хаос,
свавілля (наприклад кабіл [капар] мей
кер) чи гармонія і світлий день – микола
люди, це те, що супроводжує мораль
до кінця її існування. "Чорна дора"
це життя, яке не завжди може
бути щасливим і безтурботним.

З цього випливає, що Драк і Стус
детримуються однієї концепції, яка
відноситься до моральності. Стус розуміє,
що смерть чи зло не є ситимим за
характер і волю людини. Такої самої
думки й Драк. У своїй вірші автор
не порівнює за допомогою контрасту

ролю і те, яку роль в житті кожного
з нас „перо-поетів” може відігравати.

Temat drugi, odwołujący się do tekstu nieliterackiego *Архетипні мотиви дому і бездомів'я* (...) Світлани Кочерги wymagał od zdającego zajęcia stanowiska wobec problemu, dotyczącego roli szeroko pojętego znaczenia domu w kształtowaniu tożsamości człowieka, uargumentowania go na podstawie funkcjonalnego wykorzystania wskazanego tekstu oraz wybranych tekstów z literatury ukraińskiej. Zdający, którzy otrzymali maksymalną liczbę punktów w kryterium *KLiK*, zwrócili uwagę na wieloznaczność pojęcia domu, na sposób w jaki wpływa on na kształtowanie tożsamości człowieka. Swoje rozważania poparli argumentami z funkcjonalnie wykorzystanych utworów z literatury ukraińskiej.

Poniżej przykład wypracowania, w którym realizacja *KLiK* została oceniona na maksymalną liczbę punktów.

Przykład 2.

Світлана Кочера, у наведеному
тексті, архетипні мотиви
„дому і бездомів'я” розминають
різні інтерпретації дому. Авторка
стверджує, що дім, це культурне
поняття, що означає просторові
кордони буття людини в світі, які
відділяють її від хаосу і єт
створюють відчуття безпеки.
Жаркозрадоги Не Платона, авторка
окреслює дім, як відображення
внутрішнього світу. Культурно-
світоглядна концепція дому містить
такот символ народу, національного
спереддя, ба де ж, як не в рідному
дому людина вчиться мови,
традицій та культури, що є
запоруюкою для зформування
національної ідентичності. Роль
дому, у цьому процесі, є дуже
важливою. ~~А жабма~~ ~~А жабма~~ ~~А жабма~~
можна встановити свою
ідентичність без окреслення

.....Символічна структура драми.....
 та його мотив часто зустрічається
 в різноманітних творах української
 літератури. Одним з них є твір
 "Марія" Уласа Самчука, що на
 прикладі історії головної героїні -
 Марії - та її сім'ї, показує
 долю цілого українського народу
 та його буття на фоні трагічних
 історичних подій XIX та XX
 століть. Він є фоном для всіх
 подій у творі. Марія як в дитинстві
 втрачає його, залишаючись сиротою
 Коняття. Діму символічно діить
 на епізоди її життя - спочатку
 вона переїжджає до одного саравіка,
 потім до другого, ^{дальше} ~~на~~ ~~в~~ ~~її~~
 дім згорає ~~в~~ в день
 Великодня, що в народі вважається
 поганим знаком. Він дійсно справджує

- тебе, шмех Марії печальний, а.....
... для її родини – трагічна. Дім в.....
... твоїх „Марія” є місцем пам’яті.....
... і смерті, місцем, яке вшивало.....
... на процес виховання її дітей, що.....
... пошми приводило до певних.....
... консенсусів. Дім був також.....
... приземною конфлікту батьків з.....
... найстаршим сином. Концепція.....
... дому сформувало ідеологію.....
... родини Марії та їхньої діли.....
... Дім та особистий життя керували.....
... простір гарантує елементу мови.....
... історії. Це ~~продати~~ продовжити свою.....
... діли.....
... Дім. Символ дому як національної.....
... середовища присутній в.....
... літературі націоналістичного характеру.....
... Проте, що живе дім не є носієм.....
... культурної спадщини та не.....

формирует национальності... ідентичності?
 . Приклад... такої... ситуації...
 можна... віднайти... в... романі... Серія
 . Жадана... „Інтернат“... його головний
 герой... – Павло... , вчитель... ма...
 ... вчитель... Донбасу... , свідок... подій...
 . 2014 року... на його очах... мирний
 . світ, до якого він... привик, закінчується...
 . Герою... доводиться... вибирати... , на...
 . якій... він... бої... і... відповісти...
 . собі... на питання... „Що є?“... Оскільки
 . дім... не... був... для... нього... носієм...
 . цінностей... і... основою... до...
 . самоідентифікації... , герой...
 . проходить... цей... шлях... сам...

Zdający, którzy uzyskali niższą liczbę punktów z realizacji KLiK w temacie pierwszym, poprawnie sformułowali tezę wiodącą rozważań. Wyjaśnili sens obu utworów, zwrócili uwagę na kontekst historyczny – pokolenie twórców lat 60-tych, ale ograniczyli się do bardziej opisu wierszy i pobieżnego ich porównania lub nie porównali ich w ogóle.

Zdający, którzy w temacie drugim uzyskali niższą liczbę punktów z realizacji KLiK, do pojęcia domu odnieśli się w węższym tego słowa znaczeniu. Zajęli stanowisko adekwatne do problemu i dokonali szerokiej argumentacji, ale do jednego aspektu – traktując dom jako miejsce najbliższego otoczenia, związane z rodziną i wychowaniem. Analogiczny motyw wskazywali w przywołanych utworach z literatury ukraińskiej lub tylko w jednym przywołanym utworze.

Komentarz do oceny języka

Zdający w większości bardzo dobrze opanowali zakres środków językowych, w tym zróżnicowaną składnię i leksykę, co umożliwiło pełną i swobodną realizację wypowiedzi argumentacyjnej. Zdarzały się błędy językowe, będące rezultatem używania kalek językowych z języka polskiego i rosyjskiego oraz błędy ortograficzne. Największy problem zdających stanowi jednak poprawna interpunkcja.

Język kaszubski. Poziom rozszerzony

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2022/2023 egzamin maturalny z języka kaszubskiego jako języka regionalnego został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Egzamin z języka kaszubskiego polegał na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch danych do wyboru tematów.

Temat 1.: *Rozmajité òbrazë mìlotë w lëteraturze. Rozważë zagadnienie òdwòliwającë sã do interpretacji dowodów Dzywno kòchòsz Dorotë Wilczewsczi i Szlach twòjégò bëcò Henrika Héwelta.*

Temat 2.: *Mòtiw mòrza w kaszëbsczi lëteraturze. Rozważë zagadnienie, òdwòliwającë sã do załączonégò tekstu i wëbrónégò dokazu z kaszëbsczi lëteraturë. Wypracowanie powinno zawierać minimum 350 słów.*

Zadanie w arkuszu egzaminacyjnym sprawdzało wiadomości oraz umiejętności ujęte w czterech obszarach wymagań ogólnych:

- I. Świadomość własnego dziedzictwa regionalnego.
- II. Kształcenie językowe.
- III. Kształcenie literackie i kulturowe.
- IV. Tworzenie wypowiedzi.

Za napisanie wypracowania zdający mógł otrzymać 35 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających w województwie wielkopolskim

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		2
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	ze szkół na wsi	-
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	-
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	1
	ze szkół publicznych	2
	ze szkół niepublicznych	-
	kobiety	2
	mężczyźni	-
	bez dysleksji rozwojowej	2
	z dysleksją rozwojową	-

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	-
	słabowidzący	-
	niewidomi	-
	słabosłyszący	-
	niełyszący	-
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	-
	z zaburzeniem widzenia barw	-
	Ogółem	0

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu		8 maja 2023	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		210 minut	
Liczba szkół		2	
Liczba zespołów egzaminatorów		1	
Liczba egzaminatorów		1	
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)		-	
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)		-	

² Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. 1644, z późn. zm.) – podano łącznie dla Formuły 2023 i Formuły 2015.

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2022 r. poz. 2230).

Podstawowe dane statystyczne – dot. województwa wielkopolskiego

Wyniki zdających

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Ogółem Formuła 2023	2	–	–	–	–	16	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań – dot. wszystkich zdających w kraju

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wypracowanie			
Wymagania egzaminacyjne 2023			
Kryterium	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
Spełnienie formalnych warunków polecenia	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego. III. Kształcenie literackie i kulturowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	I. Świadomość własnego dziedzictwa [...] - regionalnego. Zdający: 2) rozumie tematy, motywy, topoty charakterystyczne dla literatury kaszubskiej; 3) rozumie kontekst kulturowy poznawanych utworów literackich. 1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 4) rozpoznaje podstawowe motywy i topoty. 2. Pisanie. Zdający: 4) tworzy własny tekst, stosując adekwatną do tematu formę wypowiedzi.	93

Kompetencje literackie i kulturowe (w tym poziom argumentacji i poprawność rzeczowa)	III. Kształcenie literackie i kulturowe.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) rozpoznaje rodzaje i gatunki literackie, potrafi wymienić ich cechy; 2) rozpoznaje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu i określa ich funkcje; 3) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego; 4) rozpoznaje podstawowe motywy i topoty (np. ojczyzny, poety, matki, ziemi, wędrowni, inne) oraz ich funkcje w utworze; 5) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa kluczowe, motto); 6) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, biograficzny; 7) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.	61
	IV. Tworzenie wypowiedzi.	2. Pisanie. Zdający: 1) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, [...]) interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej (poziom rozszerzony); 2) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie) (poziom rozszerzony); 5) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.	
Struktura wypowiedzi	IV. Tworzenie wypowiedzi.	2. Pisanie. Zdający: 1) hierarchizuje informacje zawarte w tekście; 2) tworzy tekst własny, stosując adekwatną do tematu formę wypowiedzi; 2) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie) (poziom rozszerzony); 5) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.	62
Spójność wypowiedzi	IV. Tworzenie wypowiedzi.	2. Pisanie. Zdający: 2) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie) (poziom rozszerzony).	62

Styl wypowiedzi	II. Kształcenie językowe.	3. Komunikacja językowa i kultura języka. 1) posługuje się literacką odmianą języka w piśmie; 4) stosuje zasady etyki i etykiety językowej.	64
Zakres i poprawność środków językowych	II. Kształcenie językowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	1. Gramatyka. Zdający: 1) stosuje w tekście zasady ortografii i interpunkcji. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. 1) posługuje się literacką odmianą języka w piśmie; 4) stosuje zasady etyki i etykiety językowej.	41
Poprawność ortograficzna	II. Kształcenie językowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	1. Gramatyka. Zdający: 1) stosuje w tekście zasady ortografii i interpunkcji.	7
Poprawność interpunkcyjna	II. Kształcenie językowe. IV. Tworzenie wypowiedzi.	1. Gramatyka. Zdający: 1) stosuje w tekście zasady ortografii i interpunkcji.	36

Komentarz – na podstawie wyników wszystkich zdających w kraju

Analiza jakościowa zadań

Stopień opanowania umiejętności sprawdzanych w wypracowaniu⁵

W roku 2023 egzamin maturalny z języka kaszubskiego jako języka regionalnego w Formule 2023 jest przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych.

W roku 2023 w części pisemnej z języka kaszubskiego jako języka regionalnego zadaniem zdających było tylko napisanie wypracowania w języku kaszubskim liczącego minimum 350 słów. Za napisanie wypracowania zdający mógł otrzymać maksymalnie 35 punktów.

Do matury w Formule 2023 przystąpiło 14 maturzystów. Dziesięcioro z nich wybrało temat pierwszy (interpretacja porównawcza wierszy o miłości), czworo pisało na temat drugi (obraz morza w literaturze).

Temat 1.

Rozmajité òbrazë miłotë w lëteraturze. Rozważë zagadnienie òdwòliwającë sã do interpretacji dowodów *Dzywno kòchôsz* Dorotë Wilczewsczi i *Szlach twójégò bëcô* Henrika Héwelta.

Temat 2.

Mòtiw mòrza w kaszëbsczi lëteraturze. Rozważë zagadnienié, òdwòliwającë sã do załączonégò tekstu i wëbrónégò dowodu z kaszëbsczi lëteraturë.

Zasady oceny wypracowania

Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Trzynastu pracom przyznano punkt w kryterium SFWP, czyli zawierały one odwołania do dwóch tekstów literackich (temat 1) lub załączonego tekstu oraz innego tekstu literackiego (temat 2), przynajmniej częściowo dotyczyły problemu wskazanego w poleceniu oraz przynajmniej częściowo były wypowiedzią argumentacyjną. Jedna praca nie spełniła formalnych warunków polecenia – nie była wypowiedzią argumentacyjną – nie przyznano tutaj punktu.

Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

a) wykorzystanie znajomości tekstów z literatury kaszubskiej.

Temat 1, dotyczący interpretacji porównawczej dwóch tekstów, okazał się dla maturzystów zdecydowanie mniej problematyczny. W większości oba utwory zostały porównane w pełni funkcjonalnie.

Temat 2 okazał się trudniejszy w realizacji. Problemem okazało się funkcjonalne wykorzystanie dołączonego tekstu Elżbiety Bugajny.

⁵W cytowanych wypracowaniach maturalnych z poziomu rozszerzonego zachowano oryginalny zapis (stylistykę, składnię, ortografię i interpunkcję).

Poniżej przykład niefunkcjonalnego przywołania tekstu. Przytoczone zdanie nawiązuje jedynie w sposób informacyjny do tekstu *Mòtìw mòrza w kaszëbsczi pòezji*:

Dla tego ciężki pisane V jak Hieronim Derdowski, Aleksander Majkowski albo Jan Karnowski chcący je do mnie ~~najbardziej~~ najbardziej znany, Heńk Hejka, Fraciszki ~~Sędziwi~~ Sędziwi ciężki Zydyń Graciszki Gulgowscy, pisali na te tematy.

b) funkcjonalne wykorzystanie kontekstów

Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów również narażało na więcej trudności osobom wybierającym temat 2. Jeśli już się pojawiają w temacie 2, to w sposób nie w pełni funkcjonalny:

i odstaszol foki. Kaszëbi są znani z dostępu dó mòrza, wego mògo nan pòzostro cëu inni Pòlacy i Pòlscë i Gresi. Stare

Czy:

Mieszkańcë ni sę nierozwino spartaczony z mòrza. Je sę je Julii i Romeo. Mòrze daje

W jednej z realizacji tematu 1. natomiast konteksty wykorzystane są poprawnie:

Przez wkreślenie epicki, motyw miłości biał
 boso scenarzy i miał wiele więcej rozmaitych
 interpretacji. Wszak nie musi są to odwołanie
 lens do głównego celownika. Mosiami też
 w literaturze konkretnie napisał wiele opisów
 miłości do Djokerenie.

c) bogata argumentacja

Przykład bogatej argumentacji:

Tak jak w pierwej wiersze biało o miłości,
chciała je niepewno¹, bo jesz za nie rosła,
taż w dniesie są skłóca. Porównano po se
blós pamięć i obraz. Tak taż zdono są w kręgu.

Przykład powierzchownej argumentacji przedstawia się następująco:

..... Motiv mori je wazne dla kaszelska
literature, bo je tedi opowiadani o Rodend
i tradycje, ktore sa se jeno z ~~skazy~~
uroznych. M. Moki stazyta Karabi, a Karabi
stazyta mori. To je jeno wierne mitota.....

d) wiedza i umiejtnosci z zakresu nauki o literaturze
Oto przyklad erudycji z zakresu teorii literatury:

..... Ta ~~wiersta~~ W ti wierce je tez wiele wielo-
kropkow, chcieme moga ~~z~~ wskazywac, ze
persona godajaco w dokazu wiele muszi mészlec,
mąklac nad ta mitota.....

W innym miejscu:

..... Hewelta je ~~z~~ jiny. Je to wiersta dzelqo sa
na stroje, chciema xawiero tez rime. Liniczny
podmiot w tim dokazu ~~z~~ dowo do zrozumieniã.....

A także:

nięcka: Ni ma w nim wiele epitetów, jak było
we wiersze „Dzyna kochasz”, le je wiacy jistnikaw
ë to rozmaitech, bo w pierwszym dokazu liriceny.
podmiot wicyp powtorci slowo „mitota”, chternu w
driedzi wiersze nie pojawilo sa ~~sa~~ w ogle.

e) błędy rzeczowe

Przykłady błędów rzeczowych (oba pojawiły się w tej samej pracy) są następujące:

returę ~~sa~~ westępnę od dawnu. ~~Je~~ Kászibe sa
ureu stare ~~je~~ jak more. Wielka ~~era~~ ota

oraz niedokładny zapis tytułu utworu:

Przykładem może postuzia han
dzelo pod tytułem „O Panu Czortinszrim co
po sice do Pücka szedł”, już ledwo co

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

1. struktura wypowiedzi (kryterium 3a)

a) funkcjonalna kompozycja

Zasadniczo kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, czyli układ i sposób przedstawiania treści pomaga odbiorcy w zrozumieniu wypowiedzi:

ji... óczów... abò... ceni. Baro... ón... cerpi. Znajdėje... ón ja...
lena... w... pamiãcëj... we... wspómnikach.
Wiérta... ta... zawiérô... pòdmianiéj... że... bëła... óna...
dlô... lirycznegò... pòdmiotu... jak... kwiat. Cati... dokôz.

b) poprawny i funkcjonalny podział wypowiedzi

Oto przykład podziału na akapity, w których drugi w żaden sposób nie nawiązuje do akapitu poprzedzającego go bezpośrednio:

morzaci... Håjmnixån... temziñë... Opisuje... ži... on...
rëboków... mareńów... losa... jich... rodzinów... opisëmai...
statków... morzë... wëprawë... wszystko... te... jò...
je... związane... z... notiniór... o... morzi... 60
Jak... stworzita... Aoleta... Kajik...
'alenowska... Leana... Lopa... i... Józef... Cenore... są...
môcno... zakôżenionë... w... realiach... narodonych

2. spójność wypowiedzi (kryterium 3b)

a) spójna wypowiedź

Przeanalizowane prace wyróżnia spójność wypowiedzi, poszczególne części prac tworzą logiczną i uporządkowaną całość. W przeważającej części są zorganizowane problemowo, nie pozostawiają wątpliwości w zrozumieniu całości.

Wnio do jinniego cztowielo, Moximie Leri
 w literaturze korzebrowi naleza wiele opisom
 mitote do Ojczestnie.
 Na przyklad w "Zecym i Preigodoch
 Remisa, Aleksandra Mojhiweczego je baro

Poniżej fragment pracy, w której następujące po sobie akapity nie nawiązują do siebie:

meakancie, bo je ze znow. w Polsce. Je
 radostni czasy dla tych ludzi, co dali se
 znow jak a siebie. je w swojej izbie.
 Motiv moze je wznie dla kasekta
 literature, bo je tedi opowiale o w rodendv.

b) spójność wewnątrz zdań, między zdaniem i akapitami

Przykład zachowania spójności wypowiedzi zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniem jest następujący:

Jak jak w pierwszej wierze biato o mitoci,

Chłonna je niepewno¹, b'is jasz za nie rozkãta,
tafi w dniescã sã skùncãta, p'is J'ezusamita p'is se
bl'os pamioãe i obnackã. Tak tãz zdãrzo sã w j'ezycym.

c) użycie odpowiednich środków językowych

Akapity spajają wskaźniki zespolenia, ułatwiające śledzenie toku rozumowania autora pracy:

Obraz miłotã je tej rozmajiti w literaturze.

Czy:

miłotã do Bjekãznã.

Na przykład w „J'ezycym i Prigãdach

Albo też:

nagb, w'osz z jednym z'ojkãniã.

Natomist w „wiãrzãci” Henrika Hemelta

3. stosowny styl wypowiedzi (kryterium 3c)

Dokãz nen zaniãro wiele p'etaniãów, liryczny
p'admiot uziãwã baro wiele tãz epitetãw, chłonne
p'okazãjã, że on mã wiãdãci j'iwero z miłotã, òka-
zãwã bez j'ego ukãchãngã òsbã. A m'oze to j'awo
to nã je j'iwero z tã òsbã, to z lirycznym
p'admiotã? Titel ti wiãrtãci tãz p'okazãje

W przeważającej części prac styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. konsekwentnie stosowany jest jeden w całej wypowiedzi, zadawane pytania w pracy wydają się uzasadnione i spójne z całą wypowiedzią, np.

Zdarzyły się jednak też przypadki stylu nieadekwatnego dla pracy maturalnej, nieuzasadnione przechodzenie z jednej narracji w drugą. Jest to słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego, np.

Odwrócić jak bitem: grubym, ale im są nie
dołem i nie pocięto całym kresztostą u Rec.
To je to dowód ozarty z nie się życia, że
Kaszubski zuy oraje nadal są zapamiętane i

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

1. zakres i poprawność środków językowych (kryterium 4a)

a) rodzaje zdań i leksyka

W pracach, które otrzymały wyższą punktację występują poprawnie użyte różne rodzaje zdań oraz bogata leksyka. Widać to na przykładzie niniejszego fragmentu:

Dokór ten zawiera wiele pytań, liryczny...
podmiot użycio baro wiele też epitetów, które
pokazują, że on ma wielki jęwek z miłą oka-
zowaną bez jego ukochaną osobą. A może to
to nie je jęwek z tą osobą, to z lirycznym
podmiotem? Titel ti wieści też pokazują

W analizowanych pracach znalazły się również takie, w których występują prawie wyłącznie zdania proste, nieskomplikowane słownictwo, często błędnie zapisane:

Mòze dlò Kaszëbów je mitoté.
Mieszkańcë mi se nierozmno spartaczony z
mòza. Te se je ~~jak~~ Juli i Romeo. Mòze daje

W kilku przypadkach zastosowane słownictwo i budowa zdań jest zadowalająca, jak w poniższym fragmencie:

Tematika mitoté czãsto je
pòmieszana w lëteraturze. òd ~~wiek~~
wielè lat pisële ò niej kaszëbszi
pocë. ~~Mòz~~ Młodi lédze wëbierają
sã na pieszò pielczimzi do
Matcz ~~Bize~~ Boszi Kaszëbszi
jakò znajduje sã w Swiõnowie i
je nasi wóny Panicz Piãkne Mitoté.

b) środki językowe

Z repertuaru środków językowych w analizowanych pracach najczęściej występują epitety:

abò jstnieje prãdzeniò miłota. Òn zadãwã pãta-
 nia... ò to, ~~zã~~ gdzie je miłota wiãrnò i snãzã.
 Òn przepisuje miłoce sòmè negatiwne cediã.
 lãdã, ze je òna niespãkijnã, ùrzaslã, dżãqã. Użiwã
 tej òn sòmèch negatiwnech znakãwnikãw. Òsoba gãdã-
 jãcã we wiãrece ~~z~~ mò tãz wiãdã strach, bõji-
 sã, bõ ni mòze nãlezc ti prãdzeni miłotã.

c) błędy językowe

Twórcy analizowanych prac nie ustrzegli się również od błędów językowych. Zdarza się, że konstruowane są zdania kolokwialne, źle wpływają na poprawną stylistykę wypowiedzi, często są to polonizmy:

regionie V ra Norde nie mówi so siec inã
 jãde, a z uatkuõ odustujajcyõ siã
 dõ mõna wystypuje tãz ~~zã~~ uanõz V

Przykładem natomiast swobodnej i precyzyjnej realizacji tematu jest następujący fragment:

wiãcy ò nich mészlimé. Pò tak długi, jòh
nie wéndzemié w milatã, nigda nie bądzenié
penny, czé ówa je dzygnã, czé prãndramó.
Nãhnãcy rãhnãc, że z miérzã wãbremió-
wó matim miloté - tãjamnié, chãtãna przãchãdó
nagb, wósz z jednym zpiãkãniã.

2. poprawność ortograficzna (kryterium 4b)

W pracach pojawiły się liczne błędy ortograficzne. Tylko w jednym przypadku na czternaście prac przyznano 2 punkty (maksimum) w kryterium poprawności ortograficznej (4b).

Poniżej fragment pracy bez błędów ortograficznych:

Wiérzta ta zawiérô pódnãnié, że bëlã ówa
dlã lirycznãgo pãdmiãtu jãk kwiat. Cãtã dokãz
je nãczãhnãny bawã smútnã i wãpãlãwny tãsk-
niãczkã. Ni ma w nim wiãdã epitetãw, jãk bëlã
we wiérzce „Dzygnã kãchãsz”, le je wiãcy jãstniãkã
ë ta rozmãjãtãch, bã w piãrszim dokãzu lirycznã
pãdmiãt wãgg pãwtãrãł stãwã „milatã”, chãtãno w
dwiãdzi wiérzce nie pãjãwito sã w óglã.

W wielu pracach wystąpiły błędy ortograficzne oraz stosowanie zapisu fonetycznego bądź tylko intuicyjnego, choć bez konsekwencji.

Poniżej fragment tekstu z licznymi błędami ortograficznymi:

do mōna... usytynje... też... o o o o o o ✓	jp2
do terigō... to... Plichowanie... wsiazali... na liinuw...	okx 7
zebē... chroniot... id... terytōriuw... łowiechnięō	okx 4
i... odstaszōł... foli... Kaszebi... są... znani... z...	okx 7
dostępn... do... mōna... wrego... mogo... nan... pōzsdziōs...	x 5
ciē... inni... Polacy... i... Polaci... i... Gresi... Stare...	x 7

Wnioski

Zdający maturę z języka kaszubskiego w Formule 2023 mieli napisać wypracowanie na jeden z dwóch tematów do wyboru. Za wykonanie tego zadania można było uzyskać maksymalnie 35 punktów (co stanowi 100%).

Po raz pierwszy zdający musieli realizować to zadanie wyłącznie w języku kaszubskim (dotychczas mieli możliwość wyboru między językiem polskim a kaszubskim). Największym wyzwaniem dla zdających okazało się pisanie zgodnie z zasadami ortografii kaszubskiej. Za poprawność ortograficzną zdający mogli otrzymać maksymalnie 2 punkty.

Tylko jedna osoba zmieściła się w limicie do 9 błędów ortograficznych i otrzymała 2 punkty (maksimum) w tym kryterium. Trzydzieści prac uzyskało 0 punktów w kryterium ortograficznym. Część prac zawierała 19 lub więcej błędów, a w przypadku aż pięciu prac wypracowanie liczyło mniej niż 350 słów, więc kryterium ortograficzne nie było oceniane.

W kryterium środków językowych (kryterium 4a) sytuacja przedstawiała się różnie.

W niektórych pracach występowało sporo błędów językowych, były to zwłaszcza polonizmy, kolokwializmy czy błędy fleksyjne.

W kwestii spełnienia formalnych warunków polecenia (kryterium 1.) jedna z czternastu prac nie była wypowiedzią argumentacyjną, co skutkowało nieprzyznaniem punktu w tym i pozostałych kryteriach.

Dziesięcioro zdających wybrało napisanie interpretacji porównawczej utworów lirycznych. Czworo zdających wybrało napisanie wypowiedzi argumentacyjnej (temat 2). Generalnie więcej punktów uzyskały osoby wybierające temat pierwszy.

Spełnienie kryterium dotyczącego struktury wypowiedzi (kryterium 3a) nie nastręczało zdającym problemów. Zapis najczęściej był poprawny zarówno w skali ogólnej, jak też w zakresie struktury akapitów i łączności między zdaniami. Dotyczy to wypracowań, w których minimalna liczba słów była nie mniejsza niż 350. W krótszych pracach kryterium struktury wypowiedzi nie było oceniane.

W kwestii spójności wypowiedzi (kryterium 3b) i stylu wypowiedzi (kryterium 3c) sytuacja wyglądała analogicznie, jak w kryterium analizowanym poprzednio – spójność i styl

wypowiedzi nie nastręczały piszącym kłopotów. W pięciu przypadkach, z powodu zbyt krótkiej pracy, nie były one brane pod uwagę.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza zadań związanych z rozumieniem czytanych tekstów publicystycznych potwierdza obserwacje z lat poprzednich, że sporo kłopotów przysparzają zdającym dostrzeganie i nazywanie cech językowych tekstu oraz analiza budowy struktury tekstu, czyli należy doskonalić świadomy odbioru treści ukazujących się w różnych źródłach informacji.
2. Niską punktację otrzymują zdający za zadania dotyczące znajomości zasobów leksykalnych języków ojczystych, czyli za zadania polegające na dobieraniu synonimów, antonimów do słów należących do języka literackiego.
3. Po analizie wyników zadań zawartych w testach ze znajomości lektur i kontekstów z białoruskiego, ukraińskiego oraz litewskiego można stwierdzić, że znajomość tematyki podstawowych lektur jest zadowalająca.
4. Niskie oceny otrzymywali zdający za zadania, w których należało powiązać cechy charakterystyczne dla danej epoki z konkretnym utworem literackim, czyli należy doskonalić kontekstową interpretację utworów.
5. Aby zrozumieć i poprawnie zinterpretować tekst literacki, zdający powinni dostrzegać jego specyfikę gatunkową. Poetyka gatunków warunkuje w utworach prozatorskich np. typ bohatera, narracji, przestrzeni. W toku nauki szkolnej konieczne jest zwracanie uwagi na specyfikę gatunkową poszczególnych utworów literackich.
6. Analiza prac egzaminacyjnych na obu poziomach pod kątem poprawności języka, zasobu leksyki, sposobu ujęcia tematu również nasuwa kilka wniosków. Doświadczenia egzaminu maturalnego z ostatnich kilku lat potwierdzają, że dla części maturzystów skomponowanie wypowiedzi pisemnej poprawnej pod względem językowym to trudne wyzwanie. W ocenie wypracowań najwięcej punktów tracą zdający właśnie w zakresie poprawności językowej i poprawności zapisu. A znajomość zasobów leksykalnych języka ojczystego oraz jego norm umożliwia skomponowanie wyczerpującej i ciekawej wypowiedzi. Zdający, którzy otrzymali wysoką ocenę realizacji *KLiK*, w używali różnych rodzajów zdań, wykorzystywali bogatą i zróżnicowaną leksykę, co umożliwiło dogłębną realizację tematu w sposób swobodny i szczegółowy. Nie popełniali błędów stylistycznych, zdarzały się błędy interpunkcyjne oraz sporadyczne błędy ortograficzne. Zdający, którzy otrzymali niską liczbę punktów w kategorii *KLiK*, ograniczali się do zadowalającego zakresu środków językowych, który umożliwił realizację tematu, ale w sposób powierzchowny. Używali w większości prostej składni. Największy problem stanowiły błędy językowe, wynikające z zastosowania błędnych form deklinacji, koniugacji oraz używania kalek językowych z języka polskiego i rosyjskiego. Konieczne jest zatem pogłębianie znajomości zasobów leksykalnych poszczególnych języków mniejszości narodowych oraz języka kaszubskiego, ponieważ ograniczone kompetencje w tym zakresie skutkują brakiem możliwości skonstruowania pogłębionego toku argumentacyjnego i napisania wypracowania maturalnego na wysoką liczbę punktów.